

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Vaikka esityksen tavoitteet koulutustason nostamisesta ja resurssien tehokkaammasta käytöstä ovat kannatettavia, esitetyt toimenpiteet ja niiden vaikutusarviot eivät vakuuta niiden tosiasiallisesta edistävyydestä eivätkä ne huomioi riittävästi opiskelijoiden asemaa ja koulutusjärjestelmän kokonaiskuva. Vaasan yliopiston ylioppilaskunnan (VYY) kanta on, että yliopistojen opiskelijavalintojen tulee olla oikeudenmukaisia, tasa-arvoisia ja opiskelijoiden tulevaisuuden kannalta kannustavia. Kaikkien hakijoiden tulee saada yhdenvertainen mahdollisuus tulla valituiksi riippumatta aiemmasta opiskelusta. VYY ei jaa näkemystä "koulutuksen kasautumisesta" tai toisen tutkinnon suorittamista hidastavana tekijänä tavoitteelle nostaa korkeakoulutustaso 50%:iin.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

VYY ei kannata esitystä. Esitys estää saman tai alemman tasoisten tutkintojen samanaikaisen suorittamisen. Vaikka alanvaihto on edelleen mahdollista, aiemman opiskeluoikeuden menettäminen uuden opiskelupaikan vastaanottamisen yhteydessä asettaa opiskelijat merkittävän paineen alle ja rajoittaa opiskelijan sivistyksellisiä perusoikeuksia. Tämä on erityisen ongelmallista opiskelijoille, joiden kiinnostuksen kohteet ja tavoitteet eivät välttämättä ole selkiytyneet ensimmäisiin opintoihin haettaessa tai joiden kiinnostukset muotoutuvat opintojen aikana. Tarkoituksena ei siis ole kasata tutkintoja yksittäisille opiskelijoille, vaan itselle mielekkään alan löytäminen. Omiin opintoihin sitoutuminen myös edistää koulutuksen nopeampaa läpäisyä. Vaikka opinto-ohjausta ja muita tapoja tutustua eri aloihin (ristiinopiskelu, avoin korkeakouluopetus) mainitaan, niiden todelliseen saatavuuteen vaikuttavat olennaisesti korkeakoulujen rahoitus ja avoimen yliopiston perimien maksujen suuruus.

Vaikka esityksen tavoitteena on kannustaa suunnitelmalliseen opiskeluun ja parantaa opintojen läpäisyä, sen merkittävä vaikutus koko korkeakoulujärjestelmän läpäisyosuuteen on rajallinen, koska

se kohdistuu vain useamman opiskeluoikeuden omaaviin. Esityksellä kuitenkin arvioidaan vain noin 1500 opiskelijapaikan vapauttamista ensikertalaisille.

On myös opiskelijalle suurempi taloudellinen rasite opiskella kahta tutkintoa, kun yhteenlaskettu opintoaika on pidempi ja opintotukikuukausien määrä rajallinen. Opiskelija päätyy siis taloudellisesti epäedullisempaan asemaan, kun häneltä poistetaan mahdollisuus suorittaa opintoja samanaikaisesti.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Esityksellä tavoitellaan noin 1500 opiskelijapaikan vapauttamista ensikertalaisille. Tämä on kuitenkin vain pieni osa hallitusohjelman 7500 opiskelijapaikan vuotuisesta tavoitteesta, joka pyritään vapauttamaan kaikilla ”kasautumista” vähentävillä toimenpiteillä. Tämä kyseenalaistaa esityksen tehokkuuden koulutustason noston tavoitteen saavuttamisessa. Todellisuudessa ei voida olettaa, että vapautettavat paikat ohjautuisivat automaattisesti ensikertalaisille. Korkeakoulujen on turvattava yhdenvertaiset mahdollisuudet koulutukseen myös korkeakoulututkinnon jo suorittaneille ja opiskelupaikan vastaanottaneille.

Tämän lisäksi uuden opiskeluoikeuden vastaanottamisen myötä tapahtuvien opiskeluoikeuksien päättämisten määrä kasvaa merkittävästi. Nykyiset manuaaliset käytännöt rasittaisivat opintohallintoa ja vaatisivat lisää työtä ja resursseja.

Muut huomionne esityksestä

Ehdotettu laki on merkittävä heikennys yksilön sivistyksellisiin perusoikeuksiin. Se rajoittaa opiskelijoiden mahdollisuuksia rakentaa joustavia ja yksilöllisiä tarpeitaan vastaavia opintopolkuja. Esityksen vaikutukset voivat jäädä odotettua heikommiksi koulutustason noston tavoitteiden saavuttamisen kannalta ja aiheuttaa samalla turhaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa sekä uuvuttavaa stressiä opiskelijoille, mikä saattaa jopa pidentää koulutuksen läpäisyaikaa.

Järjestelmän monimutkaistamisen sijaan pidämme järkevämpänä kehittää esimerkiksi siirtohakuja ja seurata siirtohakujen kehittämishankkeen tuloksia. Tavoitetta koulutustason nostamisesta ei saavuteta myöskään mikäli korkeakouluille ei taata riittävää perusrahoitusta, jolla voitaisiin esimerkiksi panostaa opintojen ohjaukseen. Ensikertalaiskiintiö on riittävän vahva työkalu opiskelupaikkojen ohjaamiseen niille, joilla ei vielä ole tutkinto-oikeutta.

VYY esittää seuraavaa lisäystä yliopistolain 43 § 3 momentiksi ja vastaavaa lisäystä ammattikorkeakoululakiin:

“Opiskelijalla, joka on menettänyt yhden tai useampia opiskeluoikeuksia 2 momentissa säädetyistä syistä, on oikeus hakea yliopistolta oikeutta päästä uudelleen opiskelijaksi, kuitenkin niin, että opiskelijalla voi olla vain yksi voimassa oleva opiskeluoikeus. Hakemus voidaan tehdä osallistumatta 36 §:ssä tarkoitettuun opiskelijavalintaan.”

Hiltunen Jenni
Vaasan yliopiston ylioppilaskunta

Tuohiniemi Lauri
Vaasan yliopiston ylioppilaskunta